

Aquests blaus darrers sense ombra

VÍCTOR OBIOLS

En algun lloc va sentenciar Gabriel Ferrater, em sembla recordar que apel·lant a l'autoritat de

Bertolt Brecht, que havia descobert que, en poesia, es podia dir tot. I això feia sentit amb tota certesa amb la seva concepció poètica, amb el que ell va practicar. En un altre extrem del multivers de poètiques que conformen aquest noble mester hi trobem la d'Antoni Clapés (Sabadell, 1948), que sembla dir el contrari, que en poesia no es pot dir res, o, més exactament, tan sols es pot copiar, és a dir, fixar mediúnicament, si hom té el poder per percebre'l, el poema ja escrit per l'airecel (símbol -i objecte alhora- encunyat pel poeta), un dels mots més poètics del tresor lèxic català (el seu possible sinònim, *horitzó*, n'és tan sols un pàl·lid reflex).

Ho trobem formulat a *Lena a Gorramendi*, un poema d'aquest recull: "L'airecel escampa silencis i escriu el poema / que un dia tu copiaràs en el teu quadern". I no és tant que amb "poesia no es pugui dir res", sinó que, justament, es pot arribar a dir el no-res (i, doncs, el tot). Perquè la poesia pot ser la lenta i esforçada sublimació del combat amb l'inefable. Ho diu molt millor Víctor Sunyol en l'epíleg, acostant-se poèticament a aquesta poesia, un mètode més diàfan i llisquent que no pas el crític: "On el poeta és un contemplador en acció. On contemplar és un fer, un ser". O també, lligant ontològicament amb "l'airecel (que) escriu el poema": "Quan el mot és el món mirat que per ell es mira, que per ell és, s'és".

Experiència translingüística

L'aventura poètica clapesiana és una de les més sòlides que avui pot constatar-se en la nostra literatura, tant pels seus resultats com pel pensament que la sustenta. Clapés advoca per eliminar l'esclavatge de la representació i per viure una experiència translingüística. I encara no hem parlat de dos termes que apareixen vint-i-tres vegades en el llibre: *llum* i *silenci*, símbols fecunds programàtics del que elabora amb cura d'alquimista i dèria d'il·luminat el poeta Antoni Clapés. ♦♦

L'ARQUITECTURA DEL LUM
ANTONI CLAPÉS
LLIBRES DEL SEGLE
104 PÀG./14 €

GETTY

Calgary 88

MARINA ESPASA

És només una intuïció però, com totes, pot funcionar. Pot ser que el que fa que la cançó *Calgary 88* d'Antònia Font sigui tan bona (a més dels mèrits musicals i del final feliç que té la peripècia dels patinadors enamorats) sigui l'univers de referències que conté, que toca una fibra especial dels seguidors del grup, la majoria nascuts als anys 70: certs records d'infantesa, de tele en blanc i negre i de Jocs Olímpics en què uns jutges de pista anaven vestits amb xandalls d'estètica soviètica i aixecaven pales de fusta amb les puntuacions. Un món, el dels 80, una mica de plàstic, i encara dividit en blocs, més tallant i menys amable que els totpoderosos 90.

Aquest univers és el que retraten els relats de David Bezmozgis (Letònia, 1973), un autor d'aquesta mateixa generació, inèdit fins ara en català. És l'última aposta de l'editorial LaBreu, que ens acostuma a servir narrativa contemporània exigent, perifèrica i sense concessions. Els lectors de Dovlátov o de Rubem Fonseca ja saben de què estem parlant. Això no vol dir que hagi de ser minoritària: arran de la publicació dels contes de *Nataixa*, Bezmozgis va entrar a l'exclusiva llista del *New Yorker* dels "vint autors nord-americans més prometedors de menys de quaranta anys". Poca broma, que allà en són uns quants. Agafin paper i llapis, perquè la combinació és sofisticada: Bezmozgis és un jueu letó que va emigrar quan era un nen de l'URSS soviètica i va anar a petar al Toronto dels anys 80. I no escriu en letó, ni

NATAIXA
DAVID BEZMOZGIS
TRADUCCIÓ DE
FERRAN RÀFOLS GESA
LABREU EDICIONS
170 PÀG./16 €

en rus, sinó en anglès. Parla de sinagogues, de *bar mitzvà* i de xandalls de l'equip d'halterofília soviètic. Escriu contes divertits i sòrdids, que fugen del sentimentalisme però que contenen frases que es claven com ganxos de drete a l'estómac. La família protagonista que unifica el conjunt de relats fins al punt de fer-ne una mena de novel·la breu fragmentada està integrada per jueus letons soviètics acabats d'aterrar al Canadà. El pare és un antic massatgista de l'equip olímpic soviètic d'halterofília i la mare està obsessionada perquè el nen -el Mark, *alter ego* de Bezmozgis- aprengui què vol dir de debò ser jueu. Per sort, ara que han fugit de la Unió Soviètica, podrà ser educat en aquesta tradició mil·lenària. Per sort? No havia llegit una crítica tan ferotge de la instrumentalització d'una comunitat que pot arribar a exercir la religió com la que conté *Minyan*, el conte que clou el llibre. Ganxo d'esquerra per al rabí.

Són contes que, més que una història, expliquen un clima. L'important no és el que passa, sinó el que està a punt de passar. Els preparatius per anar a sopar a casa d'un veí ric o el passeig diari d'una gosseta (la de l'esplèndida coberta) generen una angoixa creixent. Els finals són abruptes, i de vegades poc amables. No hi abunden els acudits de jueu, sinó la melangia barrejada amb la mala bava típica de l'emigrant, que es debat entre les dificultats que té cada dia per tirar endavant i l'enyor del que ha deixat enrere. El sou del dia ofegat en un vas de vodka. Aquesta tensió ha estat sempre un dels ressorts que ha activat molts escriptors: intentar respondre a la pregunta "qui sóc?" quan s'han creuat països i s'han adoptat llengües acostuma a donar resultats. "En arribar a casa, m'havia manufacturat una identitat nova", diu el Mark al final del conte *Nataixa*: l'emigrant letó s'ha manufacturat una identitat d'escriptor canadenc, i se n'ha sortit d'allò més bé. ♦♦

Europa, qui t'ha vist i qui et veu

JAUME CLARET

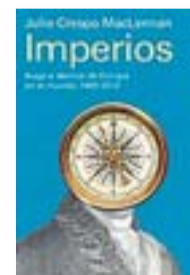
Durant gairebé quatre segles Europa va ser hegemònica. El món es regia des de les metròpolis del Vell Continent: ni el meridià de Greenwich ni la centralitat d'Europa als mapamundis eren casuals. Però com ja fa anys va relatar-nos el recentment desaparegut Eric J. Hobsbawm, "l'edat dels imperis" va deixar pas a la "dels contrastos", on els antics amos del món corren el risc de ser jubilats per un grapat de nous actors en l'escenari internacional.

L'historiador Julio Crespo es planteja analitzar aquest auge i decadència d'Europa a partir de l'estudi d'una de les seves manifestacions extremes: la història imperial europea. Com a expert en relacions internacionals, l'autor considera que és precisament aquí on es manifesten amb més cruïlla les fortalteses i les debilitats dels diferents actors. Paradoxalment, la principal feblesa d'*Imperios*, comuna en moltes altres obres ger-

manes, és a l'hora d'identificar quin fet desencadena la cursa imperial europea per davant de la resta de civilitzacions contemporànies. Acabar atribuïnt l'hegemonia a una predestinació difusa resulta, com a mínim, ben poc científic.

De fet, Crespo acaba caient en un grosser eurocentrisme contrafactual en assegurar que un imperialisme xinès, japonès o àrab ens hauria fet més esclaus, endarrerits i pobres, oblidant com era l'Europa del segle XV i com va evolucionar gràcies a les colònies. Com també es pot qualificar d'eurocèntric, o fruit de la bonhomia, considerar que el món present es regeix per tres trets típicament europeus com la democràcia, l'economia de mercat i el progrés científicotècnic.

Més enllà d'alguna llacuna bibliogràfica, l'autor basteix una obra molt interessant. Crespo representa una nova generació suficientment preparada i desacomplexada de la historiografia espanyola, capaç d'encarar un dels grans temes de la contemporaneïtat. Aquesta normalització s'estén tant al fons com a la

IMPERIOS.
AUGE Y
DECLIVE DE
EUROPA EN EL
MUNDO
JULIO CRESPO
GALAXIA GUTENBERG
496 PÀG./23 €

forma, on destaca un esforç per construir un relat de qualitat.

Ahora, la nacionalitat de l'autor és rellevant, atès que *Imperios* constitueix també un intent per integrar la història d'Espanya en dinàmiques de caràcter continental. Davant dels que insisteixen en l'excepcionalitat espanyola, Crespo contraposa les continuïtats i s'enfronta a la famosa "llegenda negra".

Aquest mateix esforç per normalitzar també demana mesura a l'hora de valorar les diferències realment existents. En aquest sentit, potser caldria que l'autor aprofundís més sobre la rellevància dels sistemes polítics de cada país. Entre altres motius, perquè el baix cost amb què es finançaven Holanda i la Gran Bretanya no era casual, sinó fruit del caràcter progressivament representatiu del seu sistema polític, enfront de les monarquies absolutes de França i Espanya. Era la credibilitat del seu deute el que permetia disposar de supremacia naval i, per tant, comercial i política. Un vincle plenament contemporani. ♦♦